

GERRA ZIBILA ARTE HEGO EUSKAL Herrian emakume abertzaleek naziogintza barruan egin zuten lana, historiagileek dokumenta dezaketenaz gain, beste esanahi esanguratsu batez agertzen zaigu emakumeon bizipen pertsonaletatik aztertzen dugunean. Izan ere, mila-ka emakume nazioaren eraikuntza-aren inguruan biltzea generoen erai-kin tradizionalean kokaturik egon arren, partaidetza politiko eta sozialerako bidea jorratzea suposatu zuen, testuinguru hartan objektu izatetik historiaren subjektu izatera igaroaz. Eta protagonismo hau ez da nik neuk neure aulkitik hirurogei urte igaro ostean ondorioztatutako zerbait, baizik eta euren kontakizun pertsonaletan ederto azpimarraturik agertutako bizipena.

Euskal nazioaren inguruan ardazturiko espazioen zabaltze edo irekitze hau (hitzaldiak, mitinak, desfileak, hauteskundeetarako erroldak, umeen sozializazioarekin lotutako lan propagandistikoak, lan

literarioa, ongiegitearen esparruak, irakaskuntza...) baina, ez zen arrazoi politikoaren izenean burutu, lanaren banaketa sexualetik eratorritako eskemak zalantzan jartzen ez zuen aberrigintzarenean baizik. Gauzak horrela, emakumeek euren familietan zein euskal familia handian «naturak» ezarritako ama eta emazte papera betetzen jarraitzen zuten, politikagintzak gizonezkoen zeregina izaten jarraitzen zuen bitartean. Ideologia honek, esate baterako, iraultza garaian Guyomar diputatu frantziarrak 1793an «ama errepublikanoei» egokitzen zien irakurketarekin kidetasun nabariak ditu: «Emakumea barruko gaiez arduratzen da; gizonezkoa, aldiz, kanpoko gaiez... baina familia handiak norbanakoaren familia txikia menperatu behar du; bestela interes pribatuak interes orokorra hondoratuko luke berehala» (1). Bistan denez, planteamendu honek orduko emakume hauei abantaila nabariak ekarri zizkien, zeren sexuen arteko istilurik sortu gabe beraiek

desiratzen zuten nazio esparruan esanguraz eragiteko baliagarri bilakatu baitzuten.

Pentsa daitekeenaz oso bestela, emakume abertzaleek Errepublika garaian gauzatutako sozializazio politiko hau ez zuen gerrak galarazi. Frankismoa ezarri zenetik, eginkizuna garai berrietara egokitu, baina, oro har, emakumeen funtzio nagusia zen identitatearen igorketak bere horretan jarraitu zuen. Hona ekarriko ez ditugun arrazoiak direla medio, gerra aurreko jardueretan jarraitu zutela baieztatu dezakegu. Eginkizun hau, ordea, hainbat modutan burutu zen. Oro har, identitatearen irakasken eta transmisioa familia esparruetara plegatu zela esango genuke, baina espazio komunak eraiki ezin edo bitartean bakarrik. Intentsitate ezberdinekin baina Iparraldeko eta erbesteko guneetan. Emakume Abertzale Batza berriz antolatu eta gerra aurreko ekintzekin jarraitu zuela antzeman daiteke: euskarazko eskolak, euskal doktrina, dantzak, diru-bilketak (tonbolak, zozketak...).

EABko talde hauek eginkizun sozializatzaileaz gain beste zeregin garrantzitsu batez (beste alde batetik berria ez zena) ere egin zuten topo: presoekiko eta egoera txarretan zeuden errefuxiatuekiko laguntza material eta ekonomikoa. Erbestean zeuden EABko taldeek dirua bildu eta Iparraldean antolaturik zegoen EABren eskuetara heldu ondoren, Hegoaldean antolaturik zeuden lau hiriburu-taldeetara banatzen zen, azken horiek tokian tokiko beharrei aurre egiteko. Sare honetako partaide eta diru iturri garrantzitsuenetako bat, besteak beste, Carcasko EAB izan zen, eta, haren bitartez eskuratu ahal izan dugun dokumentazioaren arabera, frankismoak iraun bitartean martxan izan zen zirku-itu hau.

(1) DUBY & PERROT (1993): Historia de las mujeres. IV. liburukia. Taurus. 38. orria.

• Idoia Fernandez

PEDAGOGOA, EMAKUME ABERTZALEAK ETA IDEOLOGIAREN TRANSMISIOA IKERTZEN ARI DEN TALDEKO KIDEA

Abertzaletasunaren

amak

Sorne Untzueta, Lemoako ikastetxeko haurrekin (1927).